

Láska u zvířat nejen mateřská

Existuje vůbec záhadnější a nevyzpytatelnější cit, než je láska? Člověk se ji od povědomí nepřilíš úspěšně pokouší definovat a pochopit, jaká je tedy šance, že dokážeme pochopit a definovat lásku zvířat? Je doloženo, že mnohá zvířata jsou schopna nejrozmanitějších prožitků z pestrobarevné palety lásky, a moderní vědecké poznatky vypovídají ve prospěch existence tohoto citu u mnoha různých druhů. Mozkové mechanismy – neuroanatomické a neurochemické struktury prožitku lásky – jsou u mnohých živočichů stejné nebo obdobné. Věda také opět dohání to, co nám intuice našeptává už dlouho. Přibližme si teď lásku mateřskou (pouto rodiče k dítěti).

Láska mateřská

Tato mateřská láska, stejně jako romantická, je velmi dobře zdokumentována. Nejdramatičtější podobu nabývá tehdy, když je ohroženo dítě, matky mnohých druhů bojují na život a na smrt, aby mládě ochránily, a pokud je zraněno nebo zabito, neskrývají hluboký zármutek a bolest. Když lachtaní matky vidí kosatky, jak jim požírají mláďata, zděšeně kňučí a žalostně naříkají bolestí nad ztrátou svých dětí. U delfinů bylo zase pozorováno, jak se všemožně snaží zachránit mrtvé mládě. Mateřská láska snad ani nemůže být primárnější. Prvními bezobratlými, u kterých se ukázalo, že jsou v péči o potomky oddanými rodiči, jsou australské pijavice – nosí je a živí ještě měsíc a půl po vylíhnutí. Mladé pijavky rovněž chrání před predátory a přenášejí je na jiná místa, kde jsou v bezpečí.

S mateřskou láskou se setkáme u celé řady druhů. Se svou kořistí se sice kosatky nijak nepárají, jsou však dobrými a milujícími rodiči. Malé kosatky hned po narození plavou a jsou, asi jako každé malé dítě, hrozně zvědavé. Naomi Roseová, která pracuje pro Humánní společnost v USA, měla možnost pozorovat u pobřeží kanadského ostrova Vancouver větší skupinu kosatek. Matka, která tam v té době pobývala s mládětem, se ale jednou vynořila bez něj a Naomi viděla, jak mládě vesele uhání za lodí. Se zájmem zkoumalo vše kolem, ale hlavu mělo nebezpečně blízko lodního šroubu. Za chvíli již byla u lodí i matka, ale neodlehla je, jen na ně neustále dohlížela. Tolerovala jeho zvědavost a hravost, zároveň však dávala pozor, aby se mu nic nestalo. Je možné, že kosatka prožívala stejné dilema jako každá matka, když nechce, aby se dítěti něco stalo, ale zároveň jej nechce chránit přehnaně?

Sloni jsou pověstní oddaným vztahem ke svým potomkům, jak také potvrzu-

je zázitek odbornice na slony Cynthia Mossové. Koncem února se slonice Echo, „nádherně vůdkyni,“ narodil Ely, který se však nedokázal postavit – nemohl narovnat přední nohy z důvodu vrozené flexní deformity karpálního kloubu. Echo se ho neustále pokoušela zespuď i ze strany nadzvedávat a podepírat chobotem, kdykoli však Ely vstal, dokázal jen chvíli balancovat na kolenou a pak se znovu svalil na zem. Echo u něj zůstala i s devítiletou dcerou Enid a od vyčerpaného Elyho se nehnuly ani poté, co ostatní sloni začali odcházet. Přestože měly obě žízeň i hlad, nešly se bez něj ani napít. S velkým vypětím sil se nakonec všichni tři dostali až k napajedlu, kde obě slonice svlazily jak sebe, tak malého Elyho. S rodinou pak slonice navázaly kontakt hlubokými brumlavými zvuky. Po třech dnech se Elymu klouby uvolnily a mohl konečně stát sám.

Tím však jeho příběh nekončí. V sedmi letech byl Ely vážně poraněn oštěpem, který se mu zapíchl do zad asi 30 cm hluboko. Přestože už se mezitím jeho matce Echo narodilo další slůně, její pouto k Elymu zůstávalo nadále silné a „bránila“ ho před veterináři, kteří jej chtěli ošetřit. Když se jim ho přece jen podařilo uspat, pokoušela se jej Echo spolu s ostatními členy stáda zvednout. Navzdory veškerému snažení veterinářů slony rozehnat a dostat se k Elymu zůstávala Echo i její dvě dcery, Enid a Eliot, stále v jeho blízkosti a nevzdálily se ani po výstřelech do vzduchu. Nakonec se Elyho přece jen podařilo ošetřit a zranění přežil. Celoživotní obětavost jeho matky přinesla ovoce – Elymu je dnes dvanáct a překypuje zdravím.

Láska je slepá

Můžeme tvrdit, že získávání partnerů a ochrana potomků jsou instinkty hluboce zabudované v naší genetické výbavě. To, co vypadá jako „láska“, není ve skutečnosti nic jiného než bezmyšlenkovitá evoluce ochraňující svou investici. Může to být ale jen část pravdy. Touha po rozmnožování je sice podle všeho pudová, samotnými biologickými potřebami však nedokážeme vysvětlit širokou škálu emocí, které zvířata projevují, a zcela jistě jimi nelze vysvětlit, proč prokazují druhému tak neuvěřitelnou oddanost a péči, přestože jim z toho neplynou žádné biologické výhody, jak uvidíme v následujícím příkladu.

Jen několik let starý je příběh dvou Jack Russell teriérů, kteří byli nalezeni schouleni, špinaví a vystrašení na rušné ulici jednoho městečka. Bylo vidět, že se znají, nešlo však o partnery. Jednomu tekla z obou očí krev, druhý stál u něj, a kdykoli se někdo přiblížil,

štékal a snažil se ho zastrašit. Oba byli převezeni k veterináři, u něhož se zjistilo, že krvácející teriér byl pobodaný. Nezbylo než oči odstranit a víčka mu zašít. Dva dny po operaci přemístili Bena, jak pejska pojmenovali, za Billem do místního útulku. Od toho okamžiku se z Billa stal Benův slepecký pes. Ben se ho přidržoval za zátylek a Bill jej vodil po celém prostranství, dokud si ho slepý Ben „nezažil“. Poté, co jejich obdivuhodné počínání natočila televize, našli pejsci útulný domov u starších manželů, kteří měli ještě staříčkou fenku stejného pleneme. Za pomoci Billových postrkávání a potahování se Ben v domečku a přilehlé zahradě rychle zorientoval. Když spali, byli přituleni k sobě a chovali se, „jako by byli svoji“.

Zní to neuvěřitelně, ale zážitky, kdy zdravé zvíře pomáhá slepému, nejsou ojedinělé. Také slepá mulla Annie měla ve svém býčku Charliem neúnavného společníka a průvodce. Žili oba v coloradské zvířecí rezervaci v Black Forest, zřízené při neziskové záchranné organizaci. Annie měla skončit na jatkách kvůli zlomenině ramenní kosti, avšak měla štěstí a ujali se jí tito dobrovolníci. Na ranči už pobývala něco přes rok, než se potkala s Charliem. Ze začátku se pásli každý na jiné pastvině, ale při jednom ochlazení byli všichni nahnáni do společné ohrady, aby se ohřáli. Charliemu padla Annie okamžitě do oka. Laskal ji čenichem a hrál si s ní. Dnes je z nich nerozlučná dvojka. Pro Anni býval vždycky problém najít nádrž s vodou, nyní ji tam Charlie spolehlivě dovede. Chodí spolu po celé ohradě, aniž by Annie vrážela do ohradníků, a když spí, tulí se s Charliem těsně k sobě, stejně jako Ben s Billem.

Existuje nespočet případů, kdy si zvířata nejrůznějších druhů mezi sebou vytvořila silná sociální pouta, která připomínají vztah označovaný člověkem jako láska. Jednoletý hroch Owen, jak mu ošetřovatelé říkají, našel svého nejmilejšího společníka ve sto let starém samci želvy Mzee (ve svahilštině „starý muž“), když ho po povodních v Keni (následkem tsunami v roce 2004) našla hlídka dehydrovaného a opuštěného u Indického oceánu a převezele do útočiště pro volně žijící zvířata v Mombase. Stali se z nich nerozluční přátelé, jeden s druhým jedí i usínají.

Marc BEKOFF v knize
EMOCE ZVÍŘAT.

Láska, soucit, solidarita. Kniha zahrnuje mnoho příkladů, prokazujících, že zvířata vyjevují nejen vůči sobě lásku, soucit a solidaritu. Vyšlo ji nakladatelství Dialog, Ostravská 1135/9, 460 14 Liberec 14, tel.: 485 121 610, e-mail: knihy@dialog-lbc.cz, www.dialog-lbc.cz.